

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. kerület, fürdő-utca 4. sz.

a hovi minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI:

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre frt 6. --
Félévre " 3. --
Negyedévre " 1.50
Egyes szám ára 12 kr.

Az Egyenlőség megjelenik minden vasárnap.

Kozma Sándor és Verhovay.

A leghitelesebb forrásból vesszük a következő sorokat:

Kozma Sándor, kir. főügyész, a nyáron tudvalevőleg Nyiregyházán járt, még pedig ép abban az időben, amikor Verhovay Gyula is lent tartózkodott.

Egy napon Kozma vendéglőse azzal a hírrel lepte meg a főügyészt, hogy Verhovay Gyula képviselő látogatást akart tenni nála, míg ő távol volt; a rá következő napon az ottani ügyészség egy tagja hozta meg Kozmának a hirt, hogy Verhovay óhajtana vele beszélni. Kozma ugyanezen az uton azt izente vissza, hogy szívesen látja Verhovayt 11 órakor a szállásán.

Verhovay a mondott időben pontosan megjelent; azon kezdte a beszélgetést, hogy magasztalta Kozma szabadelvűségét, a mely ment minden burokrata modortól. Emlegette, hogy csakis a Kozma hivatalos működése tette lehetővé, hogy a sajtó ilyen szabadon fejlődhetett, s végre kirukkolt azzal a kérelemmel, engedné meg ő méltósága, hogy a tiszta-eszlári ügyben meginterviewolja.

Kozma erre a következőket felelte: Jól van, nem bánom! Ön hangulatot csinált már eddig is a tiszta-eszlári ügyben, s ezzel az ügyet kiragadván a hatóság kezéből, oda dobta a közönség ösztöneinek. Méltányos dolog tehát, hogy Ön informálni akarja magát az ügy valódi állásáról. Én Önnek minden kérdésére őszintén fogok megfelelni, amennyiben ez a hivatalos titok megsértése nélkül lehetséges. Kérdezzen tehát bátran; én Kozma Sándor, Magyarország kir. főügyésze, becsület-szavamat adom Önnek, hogy a tiszta valóságnál egyebet Önnek mondani nem fogok.

Verhovay: Igaz-e, hogy méltóságod a kormány parancsából jött ide le?

Kozma: Nem igaz! Én senkitől a lejövetelemre nézve megbizást nem nyertem, hanem pusztán hivataloskötelességemből kifolyólag jöttem ide le; sőt ellenkezőleg, amikor juniushan akartam Nyiregyházára lejönni, akkor azta szándékomat a kormány egyenes parancsára abba kellett hagynom.

V.: Igaz-e, hogy méltóságod azzal a szándékkal és megbizással jött le, hogy a vizsgálatot beszüntesse?

K.: Ez nem igaz! Nemesak hogy ilyen szándékaim nincsenek, de sőt határozott szándékom az ügyet végtárgyalás elé hozni, hogy a bűnösök bünhődjenek, ha egy bünténynek csak árnyéka forog is fenn.

V.: És vannak-e már adatok, amelyek e feltevés mellett szólnának?

K.: Azt én ez időszerint még nem tudom, mert

még nem volt érkezésem arra, hogy az ügyiratokat át tanulmányozzam. De ismétlem, legyen meggyőződve, hogy az ügy végtárgyalás alá fog jönni, ha a tényállás kiderítésére vezető legkisebb nyom is akadna.

V.: Mi a méltóságod nézete az ügy felől?

K.: Énnekem megvannak a magam magánnézetei, a melyek azonban csak benyomásokon alapulnak; ezeket Önnek tehát elmondani nem fogom. Mint kir. főügyésznek a nézetem az, s ennél a nézetnél meg fogok maradni, hogy az ügyet minden irányban a legszigorubbán meg kell vizsgálni a végből, hogy a bűnösök, ha ilyenek vannak, bünhődjenek, az ártatlanok pedig kiszabadíttassanak.

V.: Mit tett méltóságod eddig ez ügyben?

K.: Eddigél csak arról gondoskodtam, hogy Scharf Móricz más környezetbe jusson, s a négy zsidó, akiknek ártatlansága már most is napnál világosabb, a fogságból kiszabaduljon.

V.: Nem volna méltóságod olyan szíves, perrendi nézetét az ügyről elmondani?

K.: Nagyon szívesen! Mint királyi főügyésznek a következő perrendi nézetem van:

A gyilkosság vádjá mellett mindeddig csak egy tanu szól, aki kiskoru, s az egyik fővállottnak gyermeke is; egészen eltekintve e tanu kiskorúságától és érintett rokoni viszonyától, a nézetem az, hogy ez az egy tanuvallomás a mi perrendtartásunk szerint nem elégséges arra, hogy a vádhatározat meghozattathassék.

V.: Hisz-e Ön a gyilkosság ritualis jellegében?

K.: Nem! Nem hiszek pedig azért, mert ismerem a zsidók történelét és vallási szokásait; mert ismerem az emberi művelődés történelmét, s tudom, hogy ugyanezt a vádat már évszázadokkal ezelőtt hangoztatták, pusztán az izgatás ezéjából előbb a keresztények ellen általánosságban, azután a protestánsok ellen különösen, s végtére a zsidók ellen, anélkül, hogy valaha sikerült volna a bizonyítéknak csak egy árnyékát is előteremteni.

V.: Láthatnám-e a foglyokat?

K.: Majd lehetővé fogom Önnek ezt is tenni: tudom ugyan, hogy ehhez az én engedélyemen kívül még a vizsgáló bíró beleegyezése is szükséges, de hiszem, a vizsgáló bíró Önnek ugyis igen jó barátja. Épen most folyván az intézkedés a foglyoknak Pálffy gróf nagylelkűségéből ritualis étkekkel való ellátása tárgyában, majd módját ejtem annak, hogy az Ön jelenléte a börtönben föl ne tűnjék s a rabok azt higgyék, hogy Ön hivatalos kíséretemhez tartozik.

Ugyanaznap délután Kozma a bíróság tagjaival elment a fogházba s magával vitte Verhovayt is. A foglyok akkor huszonegyen voltak, két nő és tizenkilenc férfi; ezek közt csak négy volt vuklis lengyel zsidó, a többi tizenöt kaputos ember volt, elparasztosodott földmivelők, akik nagyrészt németül se tudnak, vagy ha tudnak, a magyar nyelvet sokkal jobban beszélik.

Amikor az urak a börtönbe léptek, az a négy vuklis zsidó félénken hátra vonult, a többiek azonban igen jó benyomást tettek a látogatókra. Kozma megszólította Buxbaumot, egy kövér, örökké vigyorgó embert, a kinek az együgyűsége kirí az arcából.

A következő párbeszéd fejlődött ki:

K.: Miért van ön itt?

Buxbaum (vigyorogva): Nem tudom!

K.: Hogy van ön megelégedve a bánásmóddal, a melyben részesül.

B.: (kezait dörzsölve:) Hát meg volnánk ugy a hogy.

Kozma erre Klein Ignácshoz fordul, a ki egészen európai viseletű, intelligens arczu szerény emberke, jól beszél magyarul.

K.: Miért van ön itt?

Kl.: Azt én nem tudom.

K.: De hát csak sejti?

Kl.: Hja, méltóságos uram, sejteni sejttem. **Elveszést egy leány, a kit én soha sem láttam. Katonaviselt ember vagyok, szegény házaló, kereskedem mindenféle apróságokkal; a kevés jövedelemből eltartom az asszonyomat meg a három gyermekemet. Immár negyedfél hónapja, hogy be vagyok csukva, azt se tudom miért. Mit csinálnak a gyermekeim? ki gondoskodik róluk?**

K.: Hogy van megelégedve a bánásmóddal?

Kl.: Köszönöm, most már jól. Most már semmi bántódásom sincsen, csak a csendbiztos volt nagyon kegyetlen velem. Sok vizet itatott velem, s a ló elé köttetett, ugy kellett szaladnom.

Kozma ezután más csoporthoz fordult, megszólította Grosz Mártont, a ki nagyon erős ember, katonás tartásu, szemei dühösen villogtak s csak nagy bajjal lehetett lecsendesíteni.

K.: Miért van ön itt?

Grosz: Mert Onody ugy akarja.

K.: Nem értem!

Gr.: **Méltóságos főügyész ur, én szegény ember vagyok, feles földes gazda, a ki nem törődik egyébbel a maga dolgánál. Esküszöm lelki üdvöségére a kilencz élő gyermekemnek, a kik három hónap óta atya nélkül vannak, hogy sem abban az időben, a mikor rám fogják, sem soha T.-Szt.-Mártonban nem voltam. Hanem van a dolognak más oka. Sok idővel ezelőtt négy véka rozsot adtam el Onodynak, a mikor pénzt kértem érte, Onody azt ordította nekem: menj, kutya zsidó, a törvény elé panaszra. Hát én elmentem a törvény elé. Onodyt elítélték, erre Onody azt kiáltotta felém: Várj, zsidó, megfizeted még ennek az árát. Meg is fizettem. Egy napon törvény elé híttak. A mikor a törvényszobába léptem, ott láttam az átkozott vörös zsidót, a Smilovics Jankelt, a ki az ablaknál állott s kinézett. Ez hirtelen nekem jön, rám néz s azt mondja: „Ez vette át a hullát!” — azóta itt vagyok s gyermekeimnek nincs ki kenyeret adjon.**

Ezzel vége volt a látogatásnak a börtönben. Verhovay kezét nyujtva Kozmának, így szólott:

Köszönöm, méltóságos uram, hogy betekintést engedett a dologba.

Most már egész más színben látom a dolgot s e szerint fogok ezentul eljárni. Sajnálom, hogy ma már póstán elküldtem egy cikket, mely az eddigi irányban van tartva s holnap már megjelenik a Függetlenségben. De majd további működésem által fogom ezt paralizálni.

T Á R C Z A.

JOKLI.

— Rajz egy szomszéd kis sváb faluból. —

Írta: Kiss József.

(Folytatás.)

Mikor Jokli új készségével első körutját tette kerületében, volt olyan gaudium, hogy még az unokák is megemlegetik. Volt lőtás-futás. Összeszaladt hét sváb falu aprajánagyja, hogy megbámulják a esodát. A sánta ló a toldott-foldott szerszámmal, — az ütött-kopott, lépten-nyomon nagyot nyekkenő taliga és a megtépázott Jokli önérzetes arca: — oly sajátzerű harmónia, valami magasabb humor ömlött el e képen, hogy aki látta, meg nem álhatta kaczagás nélkül.

— Be felvitte isten a dolgotat, Jokli! — incselkedtek vele az asszonyok.

— Tegyetek róla, — dörmögé Jokli.

— Ugyan kit ütöttél agyon érte, hékás?

— Üssön agyon titeket az isten haragja! — káromkodott a Jokli.

— Kölesön adhatnád neki a magad löcselábát, mindjárt jobban toporzékolna . . .

Jokli ugy tett, mintha ezt a ezélezást a Toncsi fogyatkozására nem hallotta volna és odább billegette az utazókészséget.

Hanem ez még csak hagyján! Okos ember nem hederít az asszony-pletykára: hadd terécseljének: ha megunják, majd

abbahagyják; nagyobb baj volt az hogy a férfiak is kezdtek magukat beleártani a Jokli dolgába, sőt a faluházánál, a kupaktanácsban is szőnyegre került az és élénk eszmecserének szolgált alapjául

Voltak ugyanis tekintélyes tanácsuló férfiak, kik Jokli ezen felszaporodásában veszélyt szimatoltak a közjóra nézve és tamáskodtak benne, ha vajjon jog szerint megengedhető-e a Joklinak, hogy lovat, szekeret tartson, nem ütközik-e ez az ország törvényébe?

Okoskodtak ők pedig ilyenképen:

A törvény megtiltja a Joklinak, hogy állandóan megtelepedjék és saját házzal birjon: már pedig, ha a Joklinak taligája van, akkor állandóan a taligában lakik, ergo — az a taliga az ő háza: miután pedig a ház a törvénybe ütközik, törvénybe ütközik a taliga is . . .

És ez összeütközésben valószínűleg szilánkokra forgácsolódott volna a Jokli taligája, ha véletlenül fogytán nincs a bor a kupában és az ülés fel nem oszlik, mielőtt a Jokli ügyében bíró uramék végleges megállapodásra juthattak volna.

Mennyi gyötresnek és kinzásnak volt Jokli uton-utfélen kitéve, míg a publikum az ő új életmódjához hozzászokott. Hányszor nem vágta ketté hámlástrángját! hányszor nem fordították fel kezdetleges járművét! Mi mindent nem követek el rajta, mennyi pogányságot, embertelenséget! . . . És mindez csak arra szolgált, hogy a Jokli és lova közt fennálló barátságos viszonyt még szorosabbra fűzze. Gyöngédebb gazdát, mint a Jokli, hálásabb eselédet, mint a Toncsi, képzelni sem lehet. Csodadolgokat beszéltek faluszerte kölcsönös ragaszkodásukról egymáshoz. Joklin megesett olykor, hogy koplalt

És ez órától fogva kezdődtek a Függetlenség legkiméletlenebb s legarczátlanabb támadásai a főügyész ellen.

Mezei Ernő interpellációja.

Kilencz év óta kísért a képviselőházban a zsidókérdés. Eleinte szerényen, fátyolos arczezal, az ártalmatlanság bárányszelid leplébe burkolva csempészgette be gyilkos tanait. Utóbb nyitott sisakkal, vakmerőn és kihívón kezdte lobogtatni az antiszemizmusrak németektől és muszkáktól kölesönként zászlaját, Olykor-olykor más, törvényes és szabályszerű módon is napirendre került valami zsidóügy, de noha e felekezete az egész időn át mindig képviselve volt a házban, mégis csak egyetlen egyszer, midőn az orosz zsidók beözönlésének hazug híreivel a bujtogatás nagy arányokat kezdett öltetni, csak a nyáron történt, hogy egy zsidó vallásu magyar képviselő férfiasan szót emelt alaptalanul rágalmozott, minden igaz ok nélkül megtámadott felekezete érdekében. A többiek hallgattak mindenkor és mindenben s a más vallásu képviselőknek engedték át a zsidó ügygyel vagy egyházzal összefüggő összes kérdések kizárólagos megvitatását.

A magyar parlament a fölmerült efféle ügyek elintézésében kétségkívül mindig tapintatosan, hazafias megfontolással járt el. A zsidókban megtámadott emberi méltóságnak, a koreszmék alkotta alkotmányos állapotoknak folyton akadtak nemes és önzetlen védők; akadtak minden pártban fönkelt lelkü férfiak, kik önfeláldozó bátorsággal szálltak szembe a századunk szégyenére váló s a magyarság életérdekeit lábbal tapodó hajszák rendezőivel. Komoly köteleességérzetök nem riadt vissza ama nehéz feladattól, hogy a rágalom és szenvedély fekevesztett áramlatával magok megvívják a csatát, megvívják a csatát a zsidók helyett is. Megtették s azért kétszeresen illeti őket az elismerés, mint hazafiakat, és mint embereket.

De felekezeti társadalomban élünk. Bármilyen felvilágosodott is az interconfessionalis ügyekben társadalmunk, ahhoz nincs hozzászokva, abba az eszmekörbe beleélni nem tudja magát, hogy midőn valamely felekezete nagyfontosságú ügyei tárgyalatnak a törvényhozásban, e felekezetenek ottan ülő tagjai némaságra kárhoztatják önmagukat és soha még kísérletet sem tesznek a vitában befolyásukat érvényesíteni. Ezt a magatartást a magyar társadalom nem bírta megérteni, hisz még soha sem volt rá példa, hogy katolikus ügyben a kath., vagy protestans ügyben a prot. vallásu országgyűlési képviselők kivétel nélkül mind hallgattak s a vita menetében saját álláspontjukat értékesíteni elmulasztották volna.

E passzivitás nálunk érthetetlen s a hazai közönség a zsidó vallásu orsz. képviselőink magaviseletét szükségképpen kénytelen volt félre magyarázni. Ama sok tényező között, mely az antiszemita mozgalmat nálunk hirtelen oly nagyra növesztette, nem az utolsó helyet foglalja el azok teljes tételeisége vagy legalább megkésett föllépése, kik parlamenti állásuknál fogva erre legelső sorban voltak hivatva. A szószerék nyitva állt előttök mindenkor s mért nem léptek oda, annak nagy része van abban, hogy az antiszemita kórányag rövid idő alatt annyira megmetelyezte a gondolkodást. Válságos időben a férfias föllépés maga is imponál, s ha hozzá az eszmék igazsága járul — a mint ez esetben járult volna, mert a zsidó vallásu magyarok részén volt a jog és a józan ész — ugy a hatás sem maradt volna el. De Wahrmann Mór megkésett s hatásaiban egy hirtelen provokált botrány által ellensúlyozott beszédén kívül teljesen hiányzott ez a férfias imponáló föllépés. Így azután az antiszemiták bátorságot merithettek ama tényből, hogy még a törvényhozás szentélyében ülő és nagy kiváltságokkal felruházott zsidó képviselők sem mernek hitsorsosaik megtámadott emberi és alkotmányos jogai védelmére szót emelni. A zsidók barátai pedig azt voltak kénytelenek gondolni, hogy még a felekezete kiválasztottai sem bírnak az embertelen gyanusítások megerőtlenítésére érveket találni. Az antiszemitaké maradt a tér; elnémitották, terrorizálták azokat, kik legelőbb lettek volna hivatva, fájékozottató, mérséklő szellemben szólni, mert szavok a képviselőház kimagasló tribünjéről az egész országba elhangzik.

De a terrorizmus távol tartotta őket a parlamenti szószeréktől. Mezei Ernő szerdai interpellációjának messze-menő jelentősége épen abban van, hogy immár a felekezete egy tagja veszi át a zsidóságot igaz ügyének védelmét a törvényhozás s a nemzet színe előtt. A hatás, melyet a nagy beszéd alaki szépségeivel és eszmegazdagságával keltett, a lehető legkedvezőbb volt. Feszült figyelemmel hallgatta meg a ház s e feszült figyelem is elég tanúsága annak, minő élénken várja, sőt egyenesen kívánja ama tagjai fölszólalását, kik a dolog természeténél fogva hivatvák az antiszemizmusrak elleni harcban az első sorban küzdeni.

A magyar képviselőház nem antiszemita; csak azok engedték e hirbe jutni, kiknek ott legelső köteleességek lett volna a modern barbárságot tanaival szembeszállani. Amint akadt valaki, ki bátran és férfiasan, a szó meggyőző hatalmával és az igazság erejével felszólalt, a ház érdeklődő figyelmével kísérte, a közvélemény pedig élénk elismeréssel jutalmazta. Igazi férfias tett volt ez a felszólalás: visszaadta

de soha a lován: mert a Toncsi először is nem volt változatos, széna híján megette a szecsakát, szecska híján a szilvát, babot, kenyeret, húst (még ha „tréfi“ volt is) és másodsor: volt esze neki, és ha gazdája olykor (a szegény ördög nehéz alvásu volt) el akarta aludni a hajnali abrakolást, a Toncsi addig ránczigálta, míg fel nem ébredt, a minék a Jokli mód nélkül örülni tudott.

A ki ismeri a sváb faluk természetét, az tudni fogja, hogy nincs az a sváb falu, ahol évente legalább egyszer bucsut ne tartának. Jokli ösztönszerűleg távol tartotta magát a népelet e pezsgő nyilvánulásaitól.

— Garázdák, ha józanok — gondolá — hát még ha ittak. Nem engedte magát a haszon reménye által elcsábítatni, hanem elkerülte azt a helységet háromnapj járóra, a mennyire csak lehetett.

Hogy, hogy nem: egyszer mégis megesett rajta a szerencsétlenség. Gondatlanul belement a bucsúba. Jehova megverte vaksággal. Csak akkor vette észre magát, mikor a falu kellő közepén stációzott és az otromba suhanczok körülfogták a taligáját és mindent elkövettek, hogy sodrából kihozzák.

Jokli hagyta őket imposztorkodni és próbált vásárt csapni. Hiába, nincs az a rossz, a minék jó oldalát ne lehetne találni. Legalább kárpótolja magát a boszuságért egy kis haszonnal.

Egyszerre, mikor Jokli legjavában alkuszik egy sváb asszonnyal és égre-földe esküdjözik, hogy olyan fejre való kendőt nem kapni még a fábrikánsnál sem, mint az övé: őrzöngő kacaj csapódik a Jokli fülebe. Hátra fordul, és kicsibe mult, hogy meg nem ütötte a guta.

Egy deli sváb legény ott állt a Toncsi fejénél és nagy phlegmatikusan gyujtogatta a gyufákat és rendre odatartogatta a Toncsi jobbik szeméhez, ha vajjon megpislantja-e? A Toncsi bal szeme határozottan tiltakozott a tréfa ellen, de a jobbik szeme (jelen esetben a rosszabb) semmit sem tudott az egészről. Észre sem vette.

— Fekete hályog! — hangzott mindenfelől. A Jokli sántája — vak! Azután chorusban ismétlődött az az otromba kacaj, és belenyilallott a Jokli lelkébe, olyan keservesen, olyan fájón. Nem mintha Jokli már előbb rá nem jött volna társának eme fogyatkozására is: hiszen tudta, rég tudta ő azt, de mi köze ahhoz másnak? Minék azt mindjárt dobra ütni? Nem elég, hogy sántaságát ugy megpanaszolják, hogy sajtáságos biczegő járása fölött annyit guayolódnak: most még a vaksága miatt is meg kelljen szenvednie!

Keserű érzelmekkel vezette be Jokli este a lovát a dülékeny istállóba; szomoruan simogatta végig Toncsi kusza sörényét, midőn elébe rakta a drága szénát, biztatta, hogy csak egyek s ne busuljon, mert ő ezentul sem fogja szemére lobbantani a gyarlóságát, valamint eddig sem tevé: Toncsi ma kedvetlen volt, kelletlenül harapdálta az abrakot és rá sem hajtott a szép szóra.

Jokli lerakodott a taligáról. Bevitte batyuját az istállóba és a Toncsi példájára ő is leheveredett. Csakhamar odalopódzott mellé az álom tündére s ölébe fogta a Jokli kőczos fejét és addig-addig beszélte tele mindenféle mézes-mázos szavakkal, hízélgő, nyájjas beszédekkel, míg Jokli minden földi bajt feledve, esőndes, boldog álomba szenderült.

(Folyt. kövötk.)

szavát az elnémult magyar zsidóságnak s meggyőzte barátait arról, hogy az ügy, melynek ők hazafias szellemmel pártját fogták, épen nem oly kétségbeesett, hogy azok, kiket legkövetlenebbül érdekel, sem merik, sem tudják a nyilvánosság előtt védelmezni. Mezei Ernő rámutatott az eszközökre is, melyekkel az antiszemitizmus dolgozik. Nem szólva céljairól, magok ez eszközök oly elvetemültek, hogy minden józan emberben fölkeltik a megbotránkozás és undor érzelmét. Ezzel megkezdődött a törvényhozásban az antiszemitizmus leálczázása, megkezdődött végre a képviselőházban is a hazai közvélemény felvilágosítása. Kívánatos, hogy Mezei felszólalása ne maradjon elszigetelten. Fel kell használni a parlament szószerét, mely a képviselőház minden tagja előtt nyitva áll bármikor. Több módjuk lesz-e jövőre a zsidó vallásu magyar hírlapíróknak az antiszemita üzelmek ártalmatlanná tételében közreműködni, nem tudom. Hogy eddig nem volt, az bizonyos. A fővárosi sajtó épen a legváltásosabb időben hagyta cserben az igazság ügyét s inficiálta a legvastagabb hazugságok, a legotrombább koholmányok terjesztésével a lelkeket.

A zsidó hírlapíró akkor mindenütt tétlenségre volt kényszerítve. Ma legalább már megvannak e lapok, melyek hasábjain védheti az igazság és emberiség eszméit. Lesz-e más tere is, azt majd meglátjuk. De a parlamenti szószer a zsidó vallásu magyar képviselők előtt nyitva marad mindenkor. Használják föl jobban, mint eddig, mert bárminő lefolyást nyer a mostani küzdelem, a diadal kivívása a zsidók közvetlen közreműködése nélkül teljességgel lehetetlen. Igyekezzünk megszerezni minden igaz hazafi, minden jó magyar, minden becsületes ember szövetségét. De a küzdelemben magunk járjunk legelől, különben nem diadalmaskodunk soha. Magunknak kell megvédenünk a jogalapot, melyet a modern államban szereztünk, s melyre szintén alkalmazhatjuk Moltke ismert szavait, hogy a mit egy félév alatt szereztünk, még egy félévszázadig kellend fegyverrel kezünkben megtartalmazzunk.

Acsády Ignác

Védelmi szó a tiszai-eszlári ügyben.

Borzongás futja át az embert, ha végig olvassa a védők legújabb beadványát, melyet lapunk mult heti számának mellékletén egész terjedelemben közöltünk. Habár e remekmű, mely már az untató prókátori kunialis stílustól eltérő nyelvezeténél fogva is állandó becses bír jogirodalmunk terén, alig terjeszkedik ki egyébre, mint a hullá-szemle s orvosi vélemény szabálytalanságaira, mégis a visszaélések és gonoszságok oly halmazát hozza fel, mely Pitaval összes rémhistóriáit elhomályosítja, mert míg amazokban csak véletlen körülmények összejáttszása szerepel rendszerint, melyekben a bírói tévedést emberi gyengeségek menthetik, itt egy bírósági közegről az állittatik, hogy ördögi rozlelkűséggel segítette szőni azon leplelt, melyet az igazság Istennőjének fejére borítanak. Pedig ennél rettenesebb nem is képzelhető. Ha ez lehetséges, már nincs lehetetlenség.

A beadvány legmegdöbbentőbb megállapításai: hogy a dadai hulláról a „rendőri“ s a „bírói“ szemle közötti időben egy vörös csikos öv, mely talán nyomra vezethetett volna, el lett csempészve, s egy festékes kendő, mely az első szemlenél nem volt rajta, reá lett utólag kötve, s mintán zsidókat egyáltalán nem engedtek közel a hullához, ezt csak azok tehettek, a kiknek akár a bíró, akár más hivatalos közeg a hullához való közeledést szabadon megengedte, s a kiknek valami érdeküknek kellett lenni abban, hogy a gyanu szála elszakadjanak és a nyom máshova vigyen. — Állittatik továbbá, hogy a vizsgálóbíró egész törekvését oda irányozta, hogy az azonosság megállapítását megghiusítsa, s hogy oly körülményeket, mik a dolgot tisztázni, vagy a vádlottakat menteni lettek volna alkalmasak, elnyomott és a jegyzőkönyvekből kihagyott, bizakodván abban, hogy a hullá eltemetése folytán e tényei amugy sem lesznek föbbé behizo-

nyithatók. Megengedte, hogy a hullá arcán erőművileg változtatás idéztessék elő, nehogy felismerjék; elmulasztotta annak lefényképeztetését, nehogy utólag a felismerési eljárás hiányai pótolhatók legyenek; Solymosi Eszter anyja a szemléhez két oly ruhadarabbal felszerelve jelent meg, a mikről az előzetes személyleírásban említés sem volt téve, tehát csak a hullá feltalálása után lehetett erre kitanítva; feltűnően és minden tárgyilag igazolt indok nélkül megkimélte Hurinét a megszemléléstől stb. stb. Ép ilyen, sőt tán még súlyosabb vádak emel a szakértőkül alkalmazott egyének ellen. S míg a bírói közeg elleni bizonyítékokat csak részben közli, s a többi csak akkor akarja felföldözni, ha a vizsgálat pártatlan bíró kezébe lesz letéve, mi ismét azon vádat tartalmazza, hogy ezen bizonyítékok meghamisításától is tart, addig a szakértők lelkiismeretlenségét vagy teljes képtelenségét egy országos tekintély, Dr. Kovács József egyetemi tanár véleményével mutatja ki. S mindezen állítások folyamánként követeli a védelem a dadai hullá újbóli megvizsgálását.

Alig egy hete, hogy a védők beadványa közzétetett és máris tények igazolják az abban foglalt állítások egynémelyikének valóságát.

A védők beadványukban ugyanis attól tartanak, hogy minden talált hullá kérdése, vagy állítólagos talált hullára vonatkozó minden kósza hír a Tisza vidékén a vádlottak rovására fog megvizsgáltatni és — Csongrádon, Tisza-Eszlártól majdnem 300 kilométernyi távolságban, csakugyan találnak egy fejnélküli hullát, mely magának az igazságügyminiszternek rendeletére a tiszai-eszlári bűnügygel való összkapcsolatára nézve vizsgáltatik meg.

A védők kifogás alá veszik azon orvosok szakképzettségét, kik a dadai hullát bonczolták; hangsúlyozzák, hogy a törvényszéki boncztan oly speciális tanulmányokat és főleg oly bő gyakorlatot tetelez föl, melyekkel nemcsak hogy egy fog orvos nem bírhat, de közönséges gyakorló orvos sem, és — a csongrádi fejnélküli hullá ezen állítás valósága mellett máris legeklatánsabban bizonyít, amennyiben az ország első auctoritása e téren, Scheuthauer egyetemi tanár azon megjegyzést tette, hogy a csongrádi hullán talált és magából a testből kifejlődött mész anyagot száz orvos közül kilenczvenkilencz oltott mésznek nézte volna.

A vádak egyébiránt a vizsgálatnak és a nézők által akkorra ígért bizonyítékoknak lesz feladata igazolni vagy megczáfolni. De a felhozott adatokat elégnél is többnek tartjuk arra, hogy a beadvány folytán a hullá újbóli felülvizsgálása mielőbb megtörténjék, és annak egyéb vádjai is a magyar igazságszolgáltatás jó hírnevének érdekében szoros és pártatlan vizsgálat tárgyává tétessenek, mert nem az alkalmas bemocskolni valamely ország igazságszolgáltatásának jó hírnevét, ha egyik-másik bírói keze megfeledkezett hivatása magasztos voltáról, hanem az, ha ez megtorlatlanul maradt! És nemcsak az ország érdeke követeli ezt, hanem követeli az illető hivatalnok egyéni érdeke is.

De a vizsgálatnak, hogy céljának megfelelően, gyorsan és pártatlanul kell lefolynia. E vádak kínos benyomását nem fogja eltörölni soha semmi bíróság, ha nem gyorsan következik be ítélete.

Hogy ezeknek a visszaéléseknek a megvizsgálásával a nyiregyházi törvényszéket megbizni nem lehet, azt magától értetődőnek tartjuk, mert sok tekintetben ő is hibáztatható. Már maga azon körülmény, hogy egy ily nagyfontosságú és bonyolódott ügyet, mely bizony még oly bírakat is kemény próbára tett volna, kiknek hátuk megett áll sok évi tapaszt-

talat — egy a gyakorlat kezdetén levő aljegyzőre bízott, oly könnyelműség volt, mely méltán minden hibáért reá hárítja a felelősséget. Még inkább azonban az, hogy a hullaszemle és bonczolás ismétléséről, daczára a nyomban fellépett különféle híreknek, daczára annak, hogy tudta, miszerint utólagosan ez alig lesz eszközölhető, idejében nem gondoskodott. sem ez irányban, sem más tekintetben a kötelességében állott felügyeleti jogot épen nem gyakorolta. Az általa ha nem is támogatott, de mindenesetre elnézett visszaélések elfogulatlan bírása tehát nem lehet. Az közönyös, hogy mit fog azután a vizsgálat kideríteni, vajjon a vádak alaptalanságát avagy a vizsgálóbíró bűnös voltát. De nem közönyös az, hogy oly bíróság kezeibe tévessék le ez ügy megbirálása, mely az elfogultság látszatától is távol áll. E nélkül a keletkezendő ítéletben megnyugodni a kedélyek nem fognak soha.

Magától értetődik továbbá, hogy minden ok amellet szól, hogy most már a tiszta-eszlári ügy vizsgálatának további folyama sem maradhat az eddigi vizsgálóbíró kezében. Ha nem is állana, amit róla mondanak, ha eddig folytonosan meg is őrizte volna pártatlanságát, s egyetlen egy tényéhez sem férne a ketély látszata, pedig fér, képzelhetlen, hogy ilyen vádak után bizonyos elfogultság ne szállja meg, s szenvedély nélkül teljesíthessen bírói cselekményeket, midőn ez ügyben előző cselekményeire ellene is vizsgálat teljesítettik. Ha ártatlanul vádoltatik a bosszúérzet, ha bűnös, a félelem ballépésekre viszi; s várni az ellene felhozott vádak megvizsgálásával, míg a tiszta-eszlári ügy vizsgálata be lesz fejezve, közel fekvő okoknál fogva szintén nem lehet. Az ügynek más bíró kezeibe való adása tehát most már teljesen elkerülhetetlen.

Kívánjuk azonban elfogulatlan vizsgáló és ítélő bíróság kirendelését még azon okból is, mert nem elégedhetünk meg azzal, hogy azon bűnügyben, melynek híre „tiszta-eszlári rituális gyilkosság“ czime alatt bejárta az egész világot, csupán negatív eredmény derüljön ki, vagyis az, hogy a sakterek nem bűnösök. Mi pozitív eredményt kérünk, ki kell derítenünk ez ügyben a valóságos bűnöst, az igazi bűnpalástolókat, — ezt pedig a nyíregyházi törvényszékkel és vizsgálóbírájával soha senki napfényre hozhatni nem fogja.

Dr. — n.

A kik a holdat ugatják.

—rö. Korbácsosal ütze ki a nagy Nazarethi a templom szent csarnokából a lelketlen kalmárokat, kik ugyanott, honnan imának kellett volna felszállani az egekhez, hitvány árukért alkudtak és sáfárkodtak, kik pénzt csörtettek ott, hol az emberszeretet vallásának dicsőítését kellett volna zengeni. S 19 századdal később a turini böles emelte fel lángszavát, hogy kegyetlenül ostorozza azokat, kik undok vásárt esapnak a haza szent templomában, s frivol profanáció tárgyává teszik a szentségek legmagasztosabbját, a szabadságot és egyenlőséget. E szózat viszhangra talál széles ez országban mindenütt, csak a farizeusok, a modern Iskarióthok dugják be fülöket, s ha nem merik is ordítani: „Feszítsd fel!“ képmutató arczczal mondják: a zsidó előtt már a nemzet bálványja se szent, odatolakodik hozzá s — informálja, a mint saját érdeke kívánja.

Hazudnak! Kossuth Lajos nem az az erdő, kiből ugy hangzik ki, amint belekiabálnak. Egy egész élet meggyőződése, egy szent vallás, az egyenlőség hitelvei vannak lerakva abban a levélben, mely a középkori sötétség hagyományának nevezi az antiszemizmus lelketlen agitációját.

1849. július 28-án hozattak Szegeden azon törvényezik-kek, melyek a különböző nemzetiségek és felekezetek

megnyugtatótatását ezelőzták. A zsidókról szóló törvényjavaslat első paragraphusa azt mondja, hogy:

„A hazának polgárai közt, vallásheli különbség, jog és kötelesség tekintetében, különbséget nem tévén, ezen elv szerint kijelentetik, miként a magyar álladalom határain belül született vagy törvényesen megtelepedett mózes-vallású lakos, mindazon politikai s polgári jogokkal bir, melyekkel annak bármely hitű lakosai birnak.“ S ugyane törvényjavaslat 3. §-a rendeli, hogy: „Keresztyén és mózes-vallású közt kötéendő házasság polgári következményeire nézve érvényesnek nyilvánittatik. Az ily házasság polgári hatóság előtt köttetik, melynek módja, ideiglenesen, rendelet által fog meghatározatni.“

Harminczhárom év mult el azóta, harminczhárommal többet jegyez fel az időszámító azon esztendő óta, melynek csak tavasza és tele, a népek reményének zöld kikelete, s a szabadság minden bimbaját lefagyasztó tele volt, de azért a fentebbieket megtaláljuk majdnem szóról-szóra abban a levélben, mely szívet indító csodás hangon inti a XIX század magyarját, hogy vissza ne sülyedjen a sötét középkorba, melyben fanatizmus és erkölesi vadság véres orgiákat ültet.

De hát sajnós, vannak emberek, kiket nagyon bánt a világosság, akik vissza-visszavágnak ugy egy kicsit a sötétségbe, s ez egyének létezése néha czélszerű és jogosult, mert tanítják az emberiséget megbecsülni az új reformáció vívmányait. De ha e kétes lovagok a felvilágosodás nevében küzdenek a modern eszmék ellen, ha megtámadják az emberiség örök igaz jogait, s azt mondják, hogy a Rousseau utáni kor szelleme vezérli őket, ha statáriumot erőszakolnak ki agitációjuk ellen, s fosztogatásaikat „akademikus megoldás“-ának nevezik egy szocziális kérdésnek, szomorúságot és fájdalmat kell érezni minden jobb embernek ez álnok ferditések fölött.

S ez izgatók azt hirdetik, hogy az egész világ helyesli cselekedeteiket, hogy a drezdai s egyéb kupaktanácsok képviselik az egész emberiséget, azt állítják, hogy nem igaz többé, amit a nemzet fenkölt szellemei hirdettek: szabadság, egyenlőség!

Szegény százada a humanizmusnak, a te szomorú dicsőséged marad, örökké felmutathatni e harczeit a hazugságnak és gyalázatnak. A 18. század Rousseau, Voltaire, Montesquieu és Lessing műveit hagyta ránk. A 19. század hagyományait pedig Istóczy, Ónody, Stöcker és Verhovay tombolásai fogják képezni. Ezt akarja megakadályozni Kossuth, ezért ostorozta meg e bandát.

A következőkben adjuk

Kossuth levelét:

A „zsidó-kérdésben“ (szegény és botrány, hogy Magyarországon még ez is lehetséges) százankint kapom a leveleket. Van olyan is, a hol „egy társaság“ azon pár szó miatt, melyet Csernátony felőlem írt, megbotrányozását adja tudtomra a felett, hogy öreg napjaimra még én is „zsidóvá lettem“ és dekretálja, hogy „vége van becsületesemnek“. Van olyan is, pedig névaláírással, a mely tudtomra adja, hogy a megvesztegettetés gyanúját vontam magamra. Vanak mások, melyek tudtomra adják, hogy eljátszottam a zsidók tiszteletét, mert nem szólok fel védelmükre, és vannak százankint, melyek nógatnak, hogy miért nem beszélek már, s végre vannak olyanok, melyek nem is engem, hanem az önök pártját illetik — egyet mutatványul ezek közül ide rekesztek — kérem, közölje azt szíves tiszteletem mellett Moesátyval, mint pártjuk elnökével.

Hát biz ezek a korrespondenciák mutatják, hogy a fel-paskolt szenvedélyek habjai fektelenül esapognak abban a szegény országban.

Aligha nem lesz igaz, hogy végre is ezen heczzelesek- ket az önök pártja fogja megkeserülni: mert hiában, az kikerülhetlen kénytelenség, hogy a párt, mint országgyűlési

konstituált párt e kérdésben állást foglaljon; én azt hiszem, már is késett, mert nem gondolom, hogy ez olyan dolog, melyben az önök partja az állásfoglalást attól függesztheti fel, hogy konkrét proposíciók álljanak előtte. Egy ilyen pártnak, ha aktív tényezőnek akar tekintetni, nem lehet közömböst játszani egy ily horderejű mozzanattal szemben, mely immár nem egyes emberek hóbortja, divergációja vagy programja, tessék nevezni, a minnek tetszik, hanem a nemzet életébe mélyen benyúló közügy — állást kell a pártnak foglalni. De már pedig én egyrészt azt mind politikai, mind erkölcsi lehetetlenségnek tartom, hogy az önök pártja az ország polgárai közt a faj-, nyelv-, vallás-különbőség nélküli jogegyenlőség elvét megtagadhassa; másrészt azt is kétségtelennek tartom, hogy ez a nagy elv nem oly dolog, melyet a párt tagjaira nézve nyílt kérdéssé lehessen deklarálni, s ha volnának, a kik ez elvet megtagadnák, azokat a párt tagjainak lehessen tekinteni.

A dolognak két oldala van: egyik a középkor sötét-ségének hagyománya: a zsidó-gyűlölet; másik bizonyos közgazdasági és társadalmi bajok, melyek amának tápúl is szolgálnak s élesztésére fel is használtattak. Nem tanácsos azt ignorálni, hogy Istóczy et Co. uraknak sohasem sikerült volna a németektől (proh pudor! ezt is a németektől) importált agitációkkal oly izgalmat kelteni, ha azok a közgazdasági és társadalmi bajok a tömegeket fogékonyra nem teszik az izgalomra. A nép érzi a nyomort, de nem tud magának okairól számot adni s „malaisere“ spekulálva, a középkori zsidógyűlölet előáll s azt mondja: te szegény, nyomorgó nép, megmondom én neked, mi a te nyomorod oka: a zsidó. S természetesen az a viszhang kél: „Üssük a zsidót.“

A dolog így áll. A gyakorlatias politikának ezt nem szabad ignorálni.

Hát mi az önök pártjának hivatása?

Határozottan állást foglalni a jogegyenlőség sérthetlensége mellett, faj-, nyelv-, valláskülönbőség nélkül az ország polgárai közt. Nemzetiségi és közgazdasági tekintetek tanácsolhatják, tanácsolják is, hogy Magyarország ne tárjon kaput semmi jött-ment söpredéknek. Azt az önfentartás kötelessége parancsolja, hogy idegen zsidóknak, ép úgy mint idegen pánszláv, vagy pánromán elemeknek Magyarországra csoportosulása meg ne engedtessek, de hogy azok közül, kiket a demokratikus iránynak hódoló igazság az ország polgárai közé sorozott, csak egy teremtett léleknek is jogegyenlősége megesonkittassék, azt a függetlenségi párt meg nem engedheti.

Hivatása minden erélyvel rajta lenni, hogy a zsidóság a magyar nemzetbe beolvadjon, vele asszimilálódjék. Ezért küzdeni a törvényhozásban (polgári házasság) s valóstítása körül tettel, példával elül járni tartozik. Ha ezt megteszi, azon auktoritással, melyet a haza érdekeit szíven viselő igazi szabadelvűség nyújt, megkövetelendheti a párt a zsidóktól, hogy ők is lássanak hozzá, azon antideluviánus szagu választófalak ledöntéséhez, melyek őket a keresztyén polgártársaikkal egy nemzettestő összeforrásban akadályozzák, s az asszimilációt maguk részéről is buzgóan előmozdítsák: s kivételül a felekezetség szűkebb kötelekeiből, maguk legyenek legsujtobb ostarai azoknak, a kik a saját felekezeteikbeliek közül ez összeforrást nehezíteni törekszenek s az asszimilációt akadályozzák.

Önök ott vannak a helyszínen, nemesak az erdő körvonalait látják, mint én, hanem a fákat is, hát önök jobban tudhatják, mint én, hogy hol szorít a csizma legérzékenyebben. Lássanak a munkához a közgazdasági és szociális bajok elhárításának terén: ha életet akarnak biztosítani pártjuknak, tereljék praktikus térre a nemzet figyelmét, irányát, s ne nézék összetett kézzel tétlenül, miként huszittatik bele a közérzet a „zsidókérdésbe,“ melynek a mellett, hogy a XIX. század magyarját a középkorba akarja visszalökni, még az a nevetséges hibája is megvan, hogy absolute nincs semmi posszibilis célja, kivéve a gyűlölködésben kéjelgést s hozzá még ezt is német mintára: ellenben az a nagy veszélye megvan, hogy az öt vagy hátszáz ezer zsidó polgárt egytől-egyig a hatalom szárnyai alá kergesse.

Kossuth.

Jókai Mór a zsidókról.

Hazánk legnagyobb szellemei, legjobb honfiai, kiknek multja egész láncolatát foglalja magában a hazafias ér-

demeknek, mind elítélik, rosszalják azt a mozgalmat, melyet az antiszemiták a leghazafiasabb felekezetek egyike ellen indítottak. Senki sincs annyira hivatva ítéletet mondani ez ügyben, mint Jókai, a ki nem csak nemzetének, de az emberi természetnek is egyik legélesebb megfigyelője és ismerője, és Jókai, a nagy emberismerő, 1869. évben tartott egyik nyilvános b-szédében többek közt ezeket mondja:

„És most, uraim, hogy teljesen bebizonyítsam önök előtt, mennyire nem gondolok arra, hogy érdemeimről képzelődjem, egy kis önéletirattal is akarok önöknek szolgálni.

Oly dolgokat mondok el önöknek, a melyeket még senki sem mondott el rólam, s melyeket én még senkinek sem mondtam el.

Megtehetem én e bizalmas közléseket önök előtt, mert hisz „en famille“ vagyunk, s mint holnap nagy tekintélyű lapokban olvasni fogjuk, it mindössze is 30—40 ember van együtt, azok is nagyrészt „személyes barátai és közel rokonai a candidatusnak.“

Gyermekkoromon kezdem.

Hat éves koromból nem emlékezem egyébre, mint hogy rettenetesen féltém a zsidóktól. Öreg dajkám telebeszélte a fejemet, hogy a zsidók keresztyén gyermek-vért használnak valami, tudja Isten, minő szertartásnál. Az öreg asszony kétségkívül nem rosszindulatból tette ezt, hanem valószínűleg hogy ne sokat ténferegjek az utcán. De engem az igazán boldogtalanná tön. Szomszédunkban is lakott egy olyan hosszuszakállu öreg zsidó; arról én azt hittem, hogy: no, ez sok ilyen magamforma kis ficzko vért kiszívhatta már! és soha sem merészeltém kíséret nélkül az iskolába menni.

Kilencz éves koromban egyszer egy szegény tébolyodott izraelita fiúval találkoztam. Annak nyomorusága mélyen meghatott s egy verset irtam róla. Tóth Lőrincz barátom — akkor fiatal akadémikus és hazámfia — meglátta e verset; magához ve te s egy pesti hirlapban közzétette. Talán végzetem hozta magával, hogy első verseim politikai hirlapban jelenjen meg.

Tizenkét éves koromban jó atyám meghalt. Ügyvéd volt, szorgalmas, derék ember, ki családja részére az otthonias jólét minden élvezeteit megfizetett munkálkodással megszerezte.

Az ő halálával bekövetkezett a nélkülözés megismerése.

Akkor odajött hozzám ama zsidó, a hosszuszakállu szomszéd, s így szólt:

— Gyermek! szegénynek lenni, az rossz dolog, hanem dolgozni, az jó dolog.

— Igen, de mit dolgozhassék egy tizenkét éves fiú, kinek még magának iskolába kell járni?

— Majd megjön az!

És megjött.

Szakállas zsidó férfiak meglátogattak és felszólítottak, hogy tanítsam őket magyarul. „Igen — mondák — magyarul kell tanulnunk; előbb-utóbb hazánk lesz nekünk Magyarország.“

Ennek épen harminczkét éve.

És én tanítottam a nagy zsidó embereket magyar nyelvre, és szerzetem magamnak vele roppant jövedelmet, havonkint husz forintot.“

Verhovay két év előtt.

Nem is nagyon régen volt, a mikor Verhovay Gyula, a magyarországi zsidóellenes hajsza mostani buzgó, huntsman-je, a magyarországi zsidók jeles erényei mellett kardoskodott Csak két homokszem pergett le azóta a lét nagy fővényóráján, csak két esztendeje mult annak, hogy Verhovay Gyula két-kedését fejezte ki Istóczy Győző intenczióinak tisztességes volta iránt. Bizony kevés idő: gyermekből nem lehetett azóta ifju, ifjuból nem lehetett öreg. A történelemnek örökké forgó kerekén rövid, alig számbavehető spacziom, de azért Verhovay Gyulának ez az idő elég volt arra, hogy Brutus maszkját Antoniuséval eserélje föl. A nagy komédiások kitünő tulajdonsága meg van benne: villámgyorsan tud átváltozni.

A férfias következetesség hajthatatlan szilárdsága érték nélkül való ronggyá törpül azok mögött a kulisszák mögött, hol a Verhovayhoz hasonló emberek a szerepkönyv mellett magolva kendőzik ábrázatjokat. Többet ér egy darab alszakál, csepü paróka, bécsi rongy, mint a politikai nyíltság érczpajzsa.

Hogyha a jó maszkirozás, a hirtelen való átváltozás jeles tulajdonságát képezi a színésznek: akkor Verhovay Gyula kitünő színész, azt szentül állithatom.

Én, aki láttam és hallottam őt két évvel ezelőtt Nagyvárad városában, hová elment, hogy a felséges népnek az isten szabad ege alatt mutogassa azt a sebet, a melyre többször hivatkozott már büszkeséggel, mint a diadalivék alatt

hazatérő Deczebál dák győzelmeire; én, a ki hallottam őt akkor, a midőn szónoki tűzének fel-felcsapkodó hamis lángjával a zsidók erényére esküdött: s a ki láttam a kameleoni átváltozás proceszusát; őszintén bámulom a szinpadon — de a szinfal mögött elfordulok tőle, mert látom, hogy csak komédiás.

„Hanem azért Brutusz mégis derék, becsületes ember.“ !

Mikor Verhovay felgyógyult a Majthényi báróval való párbajban kapott sebéből, elment magát ünnepeletetni Nagyváradra. A jeles férfi akkor állott nagyságának Zenithjén! A vidéki nép, mely csak madártávlatból látja a fővárosban működő hősöket, mindig idealizálni szokta az embereket. Azokat a goromba vonásokat, a miket csak közlőrl lehet látni, kisimitja a távolság. A kép nem hű ugyan, de tetszetős. Ilyen tetszetős forma volt Verhovay akkor a vidék előtt; ilyen tetszetős forma talán itt-ott még mai napság is.

Verhovay Gyula ma képviseli nálunk az antiszemizmust; önhittsége annyira megy, hogy nem átal keztyüt dobni Kossuth Lajosnak; ha nem tartana attól, hogy a nagy bujdosó iránt való imádásszerű ragaszkodás ellene zudul, talán meg is tagadná, csupán azért, mert Kossuth gyalázatnak bélyegzi azt, hogy Magyarországon zsidókérdést csináltak. És daczára annak, még sem meri bevallani, hogy antiszemita. Talán olykor-olykor megszállja a kétely, az alapos gyanakvás saját magával szemben; talán meg-megemlékezik 1880-ban tartott beszédéről s csak az önmegfeledkezés gy ak o r i pillanataiban veszti fékét benne az antiszemizmus! Vagy talán ez is csak egy új szerep? Beletalálta magát s most annak él, míg csak az antiszemitikus izű látványos drámát le nem veszi a repertoirról a nép szeszélye, hogy tűzzön ki helyébe ujját, a melyben Verhovay bizonyára ujjabb, de nem kevésbbé hálás szerepet játszanék.

Elvárhatjuk tőle; multja kezességet nyújt arra nézve, hogy az átváltozásokban nagy mester. Eltekintek attól, hogy nem nagyon régen miképen szórta piszkolódásait a magyar szélső balpárt ellen, melynek ma hívéül vallja magát, én csak arra a szenzációs beszédre utalok, a melyet két évvel ezelőtt tartott Nagyváradon. Az ottani polgárság fontos párt-politikai enunziációknak tekintette akkor azt a beszédet, melynek éle Istóczy ellen volt irányozva. Azon a lakomán tartotta, melvet Nagyváradváros ellenzéki érzelmi polgársága fáklás zenével összekötve adott tiszteletére. A nagyváradi Szabadság, mint az ottani függetlenségi párt közlönye, akkor terjedelmes kivonatban közölte azt a beszédet, kitérve saját megjegyzéseivel. Verhovay Gyula lapja, a Függetlenség szószerint átvette akkor a „gazda“ dicsteljes szerepléséről szóló tudósítást, s így a Függetlenség 1880. évi márczius 14-diki számában is megjelent annak a beszédnek hű kivonata, hogy még szélesebb körben is népszerűséget vadászszenak vele a zsidók közt Verhovay számára. Az a beszéd, melyet azóta oly alaposan meghazudtolt, következőkép hangzik:

„Szeretem a zsidókat, különösen azóta, mióta tapasztaltam, hogy a zsidók mily lelkesedéssel csatlakoznak a magyaros eszméket illetőleg a keresztény magyarokhoz, s hogy Nagyváradon e jelenség mily általános, azt tapasztalom. Látom a zsidókat színről színre sorakozni a nemzet érdekei mellett, hallom beszédjüket, s bizony a tiszta, zamatos magyarságban, a szónoki hévben és gyönyörű, szabad eszmékben csupán magyart látok.

Nem is tartom a zsidókat külön nemzettestnek, vagy népfajnak, hanem magyar-zsidóknak, s valamint nem teszék különbséget kálvinista-magyar vagy katholikus magyar között, úgy a zsidókat illetőleg sem fogadom el a vallást válasszalnak. A zsidó szabadságszerető nép, melyet a történelmi tradíciók is a szabadsághoz fűznek. Hiszen a zsidó nemzet egész történelmén keresztül vonul a szabadság iránti szeretet, ez sarkalta őket az Egytomból való menekülésre, s azután szabad hazát mentek keresni. Később, mikor a világon szétmentek — magukkal vitték szabadságérzetüket, s azt meg is őrizték. Magyarországnak szükséges tényezőit képezik, ha kellőleg magyarosodnak, és hogy a zsidók magyarosodnak, azt fényesen igazolja Nagyvárad. Művelt, szorgalmas nép a zsidó, mely ha egészen összevegyül a keresztény magyarsággal, emennek és a hazának nagy hasznára lesz. Élelmességök, mely korántsem érdemli meg a korholást, a magyarság szabadságra törekvésével együttesen oly faktort alkothat, mely nemzetgazdászati és kiválólag szellemi tekintetben is nagy hasznára lesz a nemzetnek.

Arra kell tehát egyengetni az utat, hogy a vallás által emelt válszafal ledöntésével az egyesülés minél szorosabb legyen. Istóczy, ki a zsidók elleni gyűlölet szításából sportot csinál, aligha tisztességesebb intenczióból teszi azt. Aligha e hazának sorsa lebeg előtte, mikor a zsidóság ellen agitál.

Én végig hallgattam akkor azt a beszédet, s állithatom, hogy ez a kivonat nagyon is tárgyilagos, mondhatnám száraz ismertetése csupán. Fel volt az pántlikázva, sallangozva azokkal a hangzatos frázisokkal, a mikkel Verhovay a „felséges nép“ előtt tartott szónoklatai közben rendesen élni szokott.

No hát kérem: Az csak nem képzelhető, hogy a magyarországi zsidóság rövid két esztendő alatt olyan rendkívüli fordulaton ment volna keresztül, hogy azok, a kik két évvel ezelőtt olyan hangzatos dicséretet érdemeltek, ma már méltók lennének a gyalázásokra, mikkel Verhovay tele dobálja őket; ugyanaz a Verhovay, a ki két évvel ezelőtt poharat emelt és bort ivott polgári erényeikre.

Hát ezt a beszédet és az abban foglalt enunziációkat tagadni nem lehet. Legfőlebb azt mondhatja Verhovay, hogy akkor nem valódi meggyőződését árulta el.

Nem úgy van azonban. Verhovay ép olyan meggyőződéssel kardoskodott a zsidók mellett, mint a milyen meggyőződéssel izgat most ellenök.

Most ez a színjáték van repertoiron, s Verhovay sokoldalú színész: tegnap első szerelmes, ma vérszomjazó intrikus.

„Hanem azért Brutusz derék, becsületes ember!“

Szathmári Mór.

A ritualis bünt csináló banda.

Számoljunk! Az az idő lejárt, mikor egy lelkiismeretlen gonosztevőkből alakult ritualis bünt csináló banda ádáz kedvteléssel mogyorót tört a magyar zsidók fején, anélkül, hogy ezek megmoczczantak volna. E példátlan vakmerőséggel üzött garázdaságokat a magyar zsidók tovább nem tűrhették; felháborodott hazafiságuk büszke önérzete és az erős meggyőződés bátorságával odavágták az idáig és nem tovább! érczes tiltakozását. A nyiregyházai haramiafészek orlovagjai a zsidók ez önérzetes fellépése folytán összegyürődtek, mint a viperák az oroszlan talpa alatt, s az igazság fénye előtt, mely előre bocsátotta mindent felderítő sugarait, lesütötték sötétséghez szokott tekintetüket, mert megijedtek a leálcázás iszonyú világosságától.

Fáznak, de engedni nem engednek! Titokban új cselszövényeket fundálnak ki a magyar zsidók ellen való izgatásra; még biztosan érzik magukat t.-eszlári büntanyájukban, számitanak összeköttetések hatalmas befolyására, bizonyos igazságszolgáltatási körök elnézésére s ez adja meg nekik újra a fellépés merészségét.

Ezeknek a köröknek aegise alatt üzik az antiszemizmus közlegényei a pandur-brutalitásokat, anélkül, hogy hajuk szálát is csak meggörcbíténék. Vagy nem kellett volna-e már rég megindítani Szabolcs megye alispánjának, Zoltán János urnak, a fegyelmi eljárást azon pandurok és biztosok ellen, kik nyilvánosan azzal gyanusittatnak, hogy őrizetükre bizott feleket kineztek, gyötörtek és a legembertelenebb módon vallomásra készítették? Intézkedett-e Zoltán János ur, hogy a kormányzata alatt álló megyének reputációja ne legyen martaléka egynehány részeges pandur önkényének? Miért tudott ő erélyesen fellépni, mikor arról volt szó, hogy Scharf Móríc tanu szabadságát a vármegyeház udvarában élvezze? Vagy fél talán pandurjai boszujától, kik a princípális kiméletlenségét bizonyos indiszkréciókkal találják megtorolni?

Ne féljen, tekintetes ur! A pandur-terrorizmusnak határa van; egy ideig garázdálkodhatik ugyan, de végre még is csak az igazság győz.

Menjünk tovább. Tekintsünk a ritualis bünt csináló banda fővárosi közlönyén át abba a műhelybe, hol az antiszemizmus pokolgépezete működik.

Mit akarnak most?

Azt akarják, hogy a végtárgyalás meg ne tartassék; azt akarják, hogy a dadai hullában ne ismertessék fel Solymosi Eszter holtteste; azt akarják, hogy a vizsgálat ujjabb komplikációk által újra meghosszab-

bitassék; azt akarják, hogy a néplázitók a vizsgálat zűrzavara alatt a zsidóhajsztát készítsék elő.

Ki fogják-e mindezt vinni? Ez most már a kérdés.

Annyi bizonyos, hogy igen ügyesen fogtak a munkához.

Hogy a végtárgyalás megtartását egyelőre legalább elodázzák, mult héten, közvetlen a vizsgálat befejezése után, fejjetlen hullát rántanak elő a siri nyugalomból és Csongrádig usztatják. Erre az antiszemita liga ritualis bünt csináló organuma diadalmi sürgönyökben hirdeti, hogy ime meg van Solymosi Eszter fejjetlen hullája. Bary ur csakhamar Csongrádon termett a ritualis áldozat előtt, midőn Schenthauser egyetemi tanár és Havas Imre kir. ügyész egész váratlanul szintén ott pattannak. Ilyen ellenőrzés mellett persze legjobb akarattal se lehetett ritualis gyilkosságot konstatálni. A kudarcot jóvá kellett tenni az által, hogy az egész komédiát a véletlen játéknak deklarálták.

S mivel a napnál is világosabb, hogy e bandából kerültek ki a csongrádi hulla usztató hyenái, mi egész határozottan követeljük, hogy a csongrádi hulla-usztatás ügye ne tekintessék befejezettnek, hanem indítson az illetékes bíróság legszigorubb vizsgálatot aziránt, hogy kik működtek közre az usztatásnál.

Ugyanaz a fortélyos gabszág, mely a csongrádi komédiát inszczenálta, most Tisza-Eszlár környékén dolgozik egy másik furfangon: A védelem a dadai hulla exhumációját követeli, mert minden kétséget kizáró tények a mellett harsognak, hogy e hulla Solymosi Eszter holtteste volt.

E bizonyítás meghiúsításán fáradozik most a ritualis bünt koholó banda, minden tőle kitelhető vakmerő erőszakoskodással.

Először tehát gyanúsításokkal kell fellépni, ergo ráfogják, hogy a zsidók a dadai hullát Solymosi Eszter holttestével fogják kicserélni.

Milyen szemtelenség!

Még a leggyöngébbek is átlátják, hogy ez újabb hazudozás hová akar kilyukadni. A ritualis bünt csináló banda czéda fajzata elkövetett gabszágait minden körülmények közt eltusolni akarja. Ha az újabb vizsgálat kideríti, hogy a dadai hulla Solymosi Eszter holtteste, akkor a közvélemény már präparálva lesz a hullacserélés hazugságára, s így az antiszemita kigyónyelveknek munkája tetemesen meg lesz könnyítve. Ezért kell mostan már azt a gyanúsítást kikürtölni, hogy a zsidók a dadai hullát ki akarják csempészni a sirjából!

Mi, kik ismerjük e lelketlen ámitók fondorlatait, követeljük a leghatározottabban, hogy a dadai hulla sirja ne csak az eszlári pandurok által, hanem más szigoru őrizet alatt — szükség esetén katonaság őrizete alatt álljon mindaddig, míg az exhumáció eszközöltetik. Követeljük ezt nem azért, mintha attól lehetne tartani, hogy a zsidók fognak a hullát kicserélni, hanem csupán csak azért, mert alapos az a gyanu, hogy az antiszemita liga érdekében van a dadai hulla felecserelése. . .

*

A következőkben adjuk tudósítónk a dadai hullára vonatkozó értesítését:

T.-Eszlár, november 16. A dadai hulla sirjánál éjjelnappal őrt áll egy-két ember, ki arról ismeretes, hogy a rabváltások körül oly annyira kompromittált csendőrökkel czimborálnak. Az itteni zsidók, kik a hulla kicserélését minden áron meg akarják akadályozni, ellenőrzés céljából a

temető közelében tartózkodtak, de az őrt álló egyének által elkergettettek s így a sir minden ellenőrzés nélkül az antiszemita fondorlatok martaléka.

A nyiregyházai törvényszéknek a védők legutóbbi beadványára vonatkozó végzése következőleg hangzik:

Scharf József s társai védő-ügyvédek emlékirata, mely szerint vádlottak nevében a t.-dadai hullának felásatását, újbóli, szakértők általi bonczolását, s ennek megtörténteig is a sirnak szigoru őrizet alá vételét kérelmezik.

Végzés. Jelen előterjesztés mellékleteivel együtt az abbani kérés feletti indítványozás végett a kir. ügyészhez áttétetni határozatlik; — egyuttal megkerestetik Jármly Jenő illető járási szolgabíró, hogy a t.-dadai hullának, mely a megejtett hivatalos bonczolás után T.-Eszláron temettetett el, sirját a netalán újból bekövetkezhető bonczolás idejéig, illetőleg újabb rendelkezésig, — sürgősen szigoru felügyelet alá vétetni és folytonosan őriztetni ne terheltezzék, nehogy a sirban eltemetett hulla bármi módon is idegen kezek által megrongáltathassék, s eltemetéskori állapotában változást szenvedjen, tett intézkedéséről értesítése elvárattván. Miről kir. ügyész az előterjesztés áttétele mellett, Jármly Jenő szolgabíró, Eötvös Károly s társai védőügyvédek értesítettetnek. Nyiregyházai kir. törvényszéknek 1882. évi november hó 13. főtanácsüléséből. Kornis s. k. elnök. Moesz s. k. kir. törvényszéki b.-jegyző (p. h.)

Egy másik tudósítónk írja:

Nyiregyháza, november 15. Az adatok, melyeket legújabbán a színhelyen szerezni alkalman volt, s melyek egytől-egyig tanuk vallomására támaszkodnak, a leghatalmasabb czáfolatát képezik Scharf Móricz vádjának s ellenállhatatlanul demonstrálják a gyilkosság lehetetlenségét a mesterségesen kikészített tanu által jelzett időben. S meg vagyok győződve, hogy ezen adatok magukban is elegendők volnának arra, hogy a vizsgáló bírót, ha az egyoldalú, elfogult s a ritualis gyilkosságot vak buzgósággal, mondhatnám dühvel kereső nem lett volna, meggyőzze a feől, miszerint Solymosi Eszter meggyilkoltatása a zsidók által nem egyéb vén asszonyok által költött rémmesénél, melyet gonosz gyűlölet, számító haszonlesés tervszerűen szított, terjesztett, fel-fujt s a legnagyobb erőmegfeszítéssel odahatni igyekezett, hogy a hihetlent, a lehetent, a dajkamesét a valószínűség ruhájába öltöztesse, hihetővé tegye.

Hogy az adatokat, melyek összege a vádlottak fényes alibijét tartalmazza, pragmatice felsorolhassam, vissza kell mennem a végzetes szombatig, melyen Solymosi Esztert utólszor látták:

Márctzius utolsó napján Tisza-Eszlárra három idegen sakter érkezett, kik az ott megürült sakterállomásra reflektáltak. Schwarz, a tiszalöki sakter és Braun metsző Udvarból, Taubhoz, tiszaezlári kollegájukhoz szálltak, míg Buxbaum Tarczáról Süssmannhoz szállt. Aprilis elsején, a zsidó husvétünneper megelőző szombaton megjelentek három faluban (Ó-, Új- és Totfalu) lakó zsidók, mint minden más szombat és ünneppon az isteni tisztelethez, most annál inkább, mert kíváncsiak is voltak meghallgatni a „próbára“ megjelent három idegen saktert, kik felosztották maguk közt a szombati imát, úgy hogy mindegyiknek alkalma volt ragyogtatni művészetét. A pálmát, azaz a tiszaezlári sakterállomást Schwarz Salamon, a volt tiszalöki sakter nyerte el, kit ismertek már a tiszaezláriak régibb időtől, s kiről tudtak, hogy becsületes és mivelt ember, ki magyarul és németül egészen correcte beszél. A templomban azon szombaton csak egy zsidó férfi nem volt, Braun Ábrahám, a ki tudniillik fekvő beteg volt s kinek elmaradását a szombati isteni tisztelettől az oly kicsi községben minden ember észrevelte. (Tisza-Eszláron a bebörtönzöttekkel együtt 19 zsidó család lakik. Ónody Géza, ki ezt tudja, Drazdán 200-ra tette a zsidók számát Tisza-Eszláron.) Féltenegyre lehetett, midőn a zsidók a zsinagógát odahagyták. Süssmannal hazament vendége is, a tarczali sakter, Ujfaluha. Varga Kati, Süssmann akkori szolgálója leghatározottabban emlékszik rá, hogy gazdája és annak vendége azon a szombaton jóval dél előtt érkeztek haza a templomból s hogy Buxbaum Süssmann házából délután 4 óráig ki sem mozdult. Emlékszik Varga Kati és mások is, kiket itt megnevezni nem akarok, mert tartok tőle, hogy az antiszemiták a megnevezett tanukat vagy megfélemlítik vagy megvesztegetik, emlékszenek rá, hogy Süssmannék még tizen-

két óra előtt ültek az ebédhez, melynél egy óra utánig maradtak s mely idő alatt az idegen sakter énekelt is, mit a tanuk gyönyörködve hallgattak. Süßmannak korcsmája van s voltak nála vendégek is. Buxbaum ezeknél fogva nem vehetett részt Eszter állítólagos lesakterolásában a templom előcsarnokában tizenkét órakor, mely időben Scharf Móricz előadja, hogy őt látta a többiekkel, nem vehetett részt Braun Ábrahám sem, kit Móricz szintén látni akart, mert hisz számos tanu van rá, hogy Braun Ábrahám azon szombaton nem hagyta el a gyát.

Schwarz, a tiszalöki Sakter és Braun, a sakter Udvarról, a templomból az Ófaluban lakó zsidókkal együtt hazafelé haladva a gáton, mely Tót- és Ófalu közt húzódik, s mely a zsinagógától vagy kétszáz lépésnyire esik, a szintén Ófaluban lakó Rosenberg J. Hermannal találkoztak, ki valamivel előbb hagyta oda a templomot s ki a gáton várta őket. Rosenberg a két idegen saktert behívta magához egy ital szilvioriumra, és erre ezek nála maradtak vagy egy fél óra hosszáig. Legilletékesebb tanu erre Solymosi Zsófi, Eszter testvére, ki a kertben Rosenbergnél szolgált, s ki tudja, hogy Rosenberg az idegen sakterek eltávazása után beadatta az ugyis már péntektől fogva kész ebédet, daczára annak, hogy dél még nem volt, mert a mint mondta, el akar menni Taubhoz, hol az idegen sakterekkel együtt akar lenni azok ebédénél. Rosenberg megebédelt, azután kezébe adott Zsófinak egy üveg bort azzal a meghagyással, vinné azt Taubhoz, hol az idegen sakterek laknak. Zsófival együtt elment maga Rosenberg is. Midőn Rosenberg darabot haladt már Taub lakása felé, észrevette, hogy Zsófi őtöle messzire elmaradt, s hogy az egy másik leánnyal az utcán beszélgetve megállott. Rosenberg erre bosszankodva visszakialtott Zsófiira, jöjjön már, minek áll meg fecsegni az utcán. Zsófi ott hagyta a vele beszélgető leányt és gazdája felé sietett, ki előtt azzal igazolta elmaradását, hogy **Eszter testvéreivel találkozott, kit már oly régen nem látott, s kit most Huriné gazdasszonya az Ujfaluból beküldött az Ófaluba festékért.** Zsófi azután Rosenberggel együtt bement Taubhoz és Zsófi ott látta Taubot, Schwarzot, Braunt, mely utóbbi kettőt kevéssel előbb Rosenbergnél látta. Zsófi átadta a bort s otthagya Rosenberget Taubnál, ki ott maradt és együtt töltötték az időt énekszó mellett egész délután két óráig. Özvegy Csordásné, ki Taubbal egy fedél alatt lakik, Csugáné és Feuermanné hallgatták az énekeket és itélgették, melyiknek van szebb hangja. Vannak erre más tanuk is, kiket a fent nevezett okból most itt nem nevezek meg. Zsófi, gazdája házához visszamenve, lehetett akkor legalább is háromnegyed egyre, újból találkozott a bevásárolt festékekkel a boltból már visszatért és hazafelé, Ujfaluba meő Eszterrel. A két leány beszélgetve együtt ment Rosenberg lakásáig, hol Rosenberg tizenöt éves leánya szintén látta Esztert Pap Józsi malma felé haladni, mely malom kertek és pocsolyáktól körül van véve, s mely az Ófalu utolsó épülete.

Két óra után Rosenberg és Schwarz otthagyták Taubot (Braun lefeküdt) és elmentek Rosenberghoz, hol azonban csak vagy egy negyedóráig maradtak, és hol Zsófi ismét látta őket. Rosenbergtől átmentek az Ujfaluban, Süßmannal lakó Buxbaum meglátogatására. Négy óra felé onnan mindnyájan a zsinagógába mentek, esteli istenisztelethez.

Ennyit egyelőre! A jövő számban rántalok azokra a képtelenségekre, miket az antiszemiták Móriczczal elmondatnak és kimutatom tanukkal, hogy Solymosi Eszter gyilkosai a zsinagógával egészen ellenkező irányban keresendők.

*

Ennyire vagyunk! a ritualis bünt csináló czéh mesterei minden álnok fondorkodás daczára is végre belebuknak abba a kelepczébe, melyet egy egész felekezet meggyalázására felállítottak. Követeljük a borsuló igazság nevében a nyilvános végtárgyalás mielőbbi megtartását, hogy megkapják azt a rég kiérdemelt végdőfést, mely a teljes leálezás pellengérére lóditja e czégéres gazembereket.

Közeledik az igazság diadalának nagy napja. Vajon lesz-e bátorságuk megvární delét? Avagy gyáván

rohannak-e abba a törbe, melyet eddig a magyar zsidók becsületébe mártottak? Félő, hogy nem lesz annyi erkölcsi erejük, nyiltan bevallani a gatszágokat, miket egész nyáron át és még most is, a megtorlás napja hajnalán elkövetnek. Igyekezni fognak idejekorán menekülni a fenyegető veszedelem elől és a kapczabetyárok gyáva-ságával ki fognak jelölni más újabb áldozatokat, hogy lakoljanak ezek a bünszerzők gonoszsága miatt

De bármiként legyen is, az ártatlanokat sokáig zaklatni többé nem fogják. Lépésről lépésre kiséri őket a megtorló igazság őrszeme. Apró czudarságaik és óriási gatszágaik egyaránt ismeretesek. A leálezás hajnalpirja előre bocsátja vérsugarait. A katasztrófa előestéje előtt állanak. Remegjetekek!

Bogdányi.

Levelezés.

Budapest, november 16. Én nem részesültem a sorstól abban a szerencsében, hogy magyarnak szülessem: de több évi itt tartózkodásom alatt épen az ifjuság szabadelvűsége által annyira meg lettem hódítva, hogy immár testestül-lelkestül magyar vagyok. Midőn két év előtt hazámban, Angliában időztem, s néhány londoni egyetemi polgárral találkoztam, kimondhatatlan öröömre szolgált hízeltő nyilatkozatuk a magyar ifjuságról és szabadelvűségéről. Véleményük természetesen a 48-diki ifjuság hőstettein alapult. Ugyan milyen véleménynyel volnának rólunk, ha a következő esetről is tudomással bírnának, melyet én, nem lévén zsidó, részrehajlás nélkül fogok előadni:

Az orvosnövendékek évenként tartatni szokott bálja érdekében a mozgalmak megindulván, régi szokás szerint az orvostanhallgatók segélyző-egylete iveket bocsátott ki a netalán felmerülő defiezit előleges aláírás utján való fedezésére, úgy hogy a bálbizottság tagjainak megválasztása alkalmával csak azon növendékek bírnak szavazati joggal, kik az esetleges defiezit fedezésére is közrejáruhnának. Ez évben ezen ivek titokban köröztetvén, a zsidó hallgatók, kik tudvalevőleg felét teszik az orvosnövendékeknek, teljesen mellőztettek ezen aláíratkozásoknál; sőt mi több, a f. hó 11-ikén tartott bizottság-választó gyűlés előtt aláíratkozás végett tömegesen megjelenvén a segélyző-egylet titkáránál, azon válaszszal utasítottak el, hogy ő a jótállási ivek aláírását ezenel lezárja.

Az így megsértett ifjak még ott az egylet helyiségében tiltakozó iratot szerkesztettek, s 80 aláírással ellátva azt, Geier Józsefra bízták benyújtását, ki daczára annak, hogy nem zsidó, szintén tiltakozott a jogtalanság ellen. A megbízott a gyűlést megnyitó elnöknek átadva a nyilatkozatot, ez nemesak elutasította, hanem széttépte az iratot, s megejtette a választást. Az így elutasított ifjuság tehát f. hó 13-ikán 200-nál több aláírással ellátott s kitünően fogalmazott kérvényt nyújtott be a segélyző-egylet tiszteletbeli elnökéhez, ngy. Fodor József tanár urhoz, a feltüntetett sérelmek alapján a választás megsemmisítését kérelmezvén. Hallomás szerint nevezett tanár úr megígérte a küldöttségnek, hogy a tényálladék bővebb tanulmányozása után oda fog hatni, hogy megcsorbitott jogaik orvosoltassanak.

A. E.

orvostan-hallgató.

Bonyhád, nov. 8-án. Tisztelt szerkesztő ur! Becses lapját, mely mindjárt első megjelenése alkalmával oly fényesen bebizonyította, hogy nemes buzgóságánál és avatottságánál fogva mennyire van hivatva érdekeinket a bujtogatók lelketlen támadásai ellen megvédeni, a mi községünkben is leirhatlan lelkesedéssel fogadták. — A bonyhádi zsidó hitközség egyike az ország legrégebb és legnagyobbjainak és büszkeséggel mondhatjuk, hogy mind ekkoráig dicsőségesen betölté azt a

helyet, melyet egy hitközség társadalmi és közmivelődési tekintetben betölteni hivatva van. Azok a vádak, melyeket ama bizonyos urak és hírlapok az összes zsidóság ellen általánosságban oly kategorikus szemtelenséggel hangoztatnak, valamint a legtöbb esetben, úgy reánk alkalmazva is elvesztik minden alapjokat. Mi itt csendesen élünk és működünk, szeretjük hazánkat ép úgy, mint akármely más honfi, és mindenestre jobban, mint azok, kik a polgári békés együttlétnék és a civilizációnak áldást hozó földjébe elhíntik a vallási, társadalmi és fajgyűlöltetnek mérges magvait, melyeknek itt-ott kikelt virágai máris bebizonyították, mennyire képesek hátráltatni a haza jólétét, fejlődését. Itt német helységben vagyunk. A környék is nagyobbára német, az ugynevezett tolnai svábok vidéke ez. Kik itt fő elemei a magyarosodásnak, a nemzettel való nyelvi és társadalmi egybeolvadásnak? Dicsekvés nélkül mondhatjuk, hogy főleg a zsidóság. Nagy áldozatokkal mintaszerű népiskolát tartunk fenn, melybe a nemzsidó intelligencia is szívesen küldi gyermekeit, mert tudja, hogy itt jól és hazafiasan fogják nevelni őket. Nemzeti és hazafias mozgalmak alól nemcsak, hogy ki nem vonjuk magunkat, de gyakran még tehetségünkön felül is részt veszünk bennök. És mi nem állunk egyedül. A mit mi teszünk, azt megteszi mindegyik zsidó hitközség, azt megteszi minden magyar zsidó.

Üldöznek bennünket, megtámadnak az aljasságnak, az elvakultságnak minden képzelhető eszközeivel. De ez nem fog bennünket visszariasztani. Mi ezentul is szeretni fogjuk hazánkat és haladni fogunk a civilizációval, a korral. A mi zászlónknak ugyanaz a színe, miut a hazáénak és az rajta a jelszó: előre!

Az Egyenlőség t. szerkesztősége felvette és erős kézzel lobogtatja ezt a zászlót. Mi lelkesedéssel és tömegesen sorakozunk alája. Üdvöt és kitartást a zászlóvivőnek.

—nt—

Galántha, Nov. 15-ikén. T. szerkesztő ur! Igazán jól esik nekem, ha jelen soraimmal általános rokonszenvvel találkozó lapjában rámutathatok azokra a tényezőkre, melyek itt a zsidóhajsztát kezdeményezték. A grenzbotos Simonyi volt mindennek az oka. Ő harangiroztatta a külváros német esőcselékét, tőle indultak ki az agitációk, melyek széthordták az üszköket az egész vidéken. Hála tapintatos és önfeláldozással működő szolgabiránk, Döbrentei ur erélyének, ki éber szemmel kísérte e galádságokat, a bűnösöket elérte az igazság sújtó karja. Segítségére voltak a kerületbeli kath. u. m. ref. lelkészek, kik néhány vasárnapon át a közönségnek az emberszeretetet és vallási türelmességet szószékről hirdették, óva intvén a népet a gaz nyomorultak nyomdokaiba lépni.

Elismerést érdemelnek mindnyájan, és habár csak kötelességüket teljesítették, a mi hálára nem szorul, a jelen viszonyok közt ez oly kivételes, hogy indítatva érzem magamat e derék hazafiaknak a nyilvánosság útján az itteni hitsorsosok nevében köszönetet mondani.

F. H.

Budapest, nov. 14. Tekintetes szerkesztő ur! A Függetlenség, mely lap tudvalevőleg a tiszta-eszlári büntesináló banda hivatalos közlönye, f. hó 13-iki számában Dr. Trajtler Soma nyiregyházi törvényszéki orvos aláírásával egy czáfolat lenni akaró levelet közöl Dr. Gladius b. lapján is felemlített szakröpirata ellen. A nevezett lap e héten véletlenül kezembe került, s ekkor láttam, nem csekély meglepetésemre, hogy a nyiregyházi törvényszéki orvos ur levelet ír a Függetlenségbe. Dr. Gladius röpiratát magam is átolvasván, egyrészt ezáltal, másrészt pedig az ujságokban közölt kivonatokból ismerem.

Mint laikus az orvosi tudományban mellőzők minden parallat a röpirat és czáfolat közt, áttérek mindjárt azon körülményre, mi ezen sorok írására indított.

Hogy van az, hogy dr. Trajtler Soma, mint a tiszta-eszlári ügyben érdekelt hivatalos közeg, kiknek mint ilyenek semmiféle pártállást el nem szabadna foglani, czáfolatát épen azon lapban teszi közzé, mely a ritualis büntesináló banda hivatalos organuma s oly határozottan antiszemitát eláruló hangon, hogy szinte kirí Dr. Trajtler ur czélzata?

Hisz ezen baklövése által nemcsak saját magát, hanem azokat is compromittálta, kik mögötte állanak és kiknek ő

talán csak eszköz gyanánt szolgált. Ha a doktor urnak megbocsájtom, hogy épen a Függetlenség-et szerencsétlente levelével, azt még se kellett volna elárulnia sorai közt, hogy ő olyan dühös antiszemita, mert ez által okoskodásának élet veszi. De eltekintve attól, e hajlamai összeférhetlenek azon fontos hivatalos küldetéssel, melylyel dr. Trajtler Soma ur volt megbizva és melyben hazánk belnyugalma és reputációja érdekében részrehajlatlanul és lelkiismeretes módon kellett volna eljárni. Oly egyén pedig, mint a nyiregyházi h. törvényszéki orvos ur, ki levelében oly nyíltan árulja el ellenszenvét azon vallásfelekezett ellen, mely szintén érdekelt azon ügyben, melyben ő is kiküldetett, szerény nézetem szerint, nem járhatott részrehajlatlanul el.

M. S.

H i r e k.

— **Az Egyenlőség sajtópere.** Lapunk főmunkatársa, Mezei Ernő országgyűlési képviselő a parlamentben tartott nagyszabásu beszédében többek közt az iránt is interpellálta az igazságügyminisztert, hogy utasította-e az államügyészséget arra, hogy Bary nevében sajtópert indítson az Egyenlőség ellen az adatok miatt, melyeket e lap a nevezett vizsgáló bíró ur procedurájáról közzétett. Pauler ur eddig nem válaszolt e kérdésre, s így mi nem tudhatjuk, mily utasításokat fog adni az ügyészségnek. Mindenesetre elvárjuk a magyar igazságügyek legfőbb vezetőjétől, hogy nem fog kibuvót nyújtani Bary urnak abból a zsákutczából való kényelmes kivonulásra, melyben most leledzik. Mi sajtópert kívánunk, hogy lássa a világ, kinek van igaza: az Egyenlőségnek-e vagy Bary urnak.

— **A Függetlenség felsülése.** A Függetlenség című helybeli lap e héten ugyancsak felült valami jókedvű szedőgyereknek, aki visszaélve a nyomdai titoktartás kötelességével, ellopott egy példányt azokból a blanketekből, melyeket a budapesti orthodox hitközség elnöki irodája használni szokott és elküldé az említett lap szerkesztőségébe, hogy e héber felirattal ellátott levelezési blankettel, a bünpalástoló rémlátások jogosult voltát e kézzelfogható ténynyel illusztrálja. A Függetlenség tudósai csakugyan lépre mentek és ki nyomtatták a blanket tartalmát a héber felirattal együtt, olyan sorok kíséretében, melyekben, tekintettel a héber feliratra, nagy garral állítják, hogy a rég hirdetett „saktervédő liga szövetkezete“ még sem volt pusztá hazugság, hanem valóságos tény. Ez eljárásból is kitünik, milyen tudatlan emberek csinálnak mai napság közvéleményt. Egy héber feliratot, mely nem egyéb szimpla zsidó datumnál, a Függetlenség összeesküvés jelszónak, vagy tudja isten minek stigmatizál. Ha mindezek után nem lehet is követelni minden njságirótól, hogy bolondságokat ne írjon, arra méltán figyelmeztethetjük a nevezett redakciót, hogy ha már bolondítani akar, akkor tegye úgy, mint eddig: tudatosan és ne üljön fel, mint ez esetben, egy szedőgyerek rossz tréfájának

— **Magyarosodunk.** Jepure (Cocisiu) Péter peccselyi illetőségű, jelenleg Zilahon állomásozó m. kir. honvéd-tizedes „Vadas“-ra, Reisz József békéscsabai illetőségű ugyanottani lakos, saját, valamint Irma nevű kiskoru leánya „Révész“-re, Schönbrun Sindel (Zsigmond) nagykállói illetőségű ugyanottani lakos „Kuti“-ra, Haluszka Mihály komáromi illetőségű ugyanottani lakos „Ilavas“-ra, Schlesinger Sámuel komáromi illetőségű ugyanottani lakos „Gyarmati“-ra, Weisz Mór pécsi illetőségű ugyanottani lakos és Hermann nevű kiskoru fia „Fehér“-re, kiskoru Lövi Dávid jászberényi illetőségű nagyváradi lakos „Tarczali“-ra, Schvarcz Miksa aranyosmaróthi illetőségű ugyanottani lakos „Szilányi“-ra, Özvegy Zsidó Károlyné körmenői illetőségű ugyanottani lakos kiskoru Károly nevű gyermeke „Zsolnai“-ra Krausz Kálmán máramarosszigeti illetőségű ugyanottani lakos, saját valamint Kálmán és Vilmos nevű kiskoru gyermekei „Bányai“-ra, Kohn Mihály kunszent-miklósi illetőségű kajászszentpéteri lakos „Kunosi“-ra, Schönberger Gábor bajai születésű kecskeméti illetőségű ugyanottani lakos

saját, valamint Nándor nevű kiskoru fia „Szél“-re, Hipsch György litvai illetőségű pozsonyi lakos „Széplaki“-ra, Reichsfeld Jakab budapesti illetőségű ugyanottani lakos „Radó“-ra, Stern Lázár aszódi illetőségű budapesti lakos „Serényi“-re, Holzweber M. Iovasberényi illetőségű budapesti lakos saját, valamint Irma nevű kiskoru leánya „Berényi“-re, Szobátovics Adolf vichodnai illetőségű szvorini lakos saját, valamint Ferencz nevű kiskoru fia „Székely“-re, Singer Fülöp bajai illetőségű zólyomi lakos saját, valamint Lázár és Zoltán kiskoru fiai, „Sümeg“-re, Freiburger János kislódi illetőségű s viniczai lakos „Szabadhegyi“-re, Ehrlich Sámuel nagyváradai lakos és Mór nevű kiskoru fia „Váradi“-ra. Czuprák Elek munkácsi illetőségű trencsényi lakos „Munkácsi“-ra, Hofbauer Lajos kaposvári lakos és Andor, Irén és Izabella nevű kiskoru gyermekei „Hollósi“-ra, Darovski János szegszárdi lakos saját, valamint Alfréd, Lajos nevű kiskoru fia „Budai“-ra, Szuhán László ungvári lakos „Peregi“-re, Jud Jakab malomgödöri illetőségű szombathelyi lakos saját, valamint Imre nevű kiskoru fia „Julasi“-ra, Schmidmayr József porvai illetőségű ugyanottani lakos saját, valamint Antal, Ernő és Jenő nevű kiskoru gyermekei „Székely“-re, Milhofer József nagykanizsai illetőségű ugyanottani lakos „Berényi“-re, özv. Selinger János marosvásárhelyi illetőségű ugyanottani lakos kiskoru János nevű fia „Székely“-re kért átváltoztatása, belügyminiszteriumi engedéllyel megengedtetett.

— **A nyiregyházi Rubens, Ábrányi Lajos ur, a kiről a Függetlenségen kívül még csak ő maga hirdeté, hogy e század egyik legjelesebb festőművésze, mult nyáron a kánikula alatt hirtelen felcsapott antiszemitanak és azzal vélt szolgálatot tenni a rituális bünt hazudozó banda izgatási műveleteinek, hogy lefestette az eltűnt Solymosi Eszter arczképét — hasból. Akadt is mindjárt impreszáriója — Ónody Géza országgyűlési képviselő ur személyében, ki a nyiregyházi Rubens jeles műtermékét egész az északi tengerig vitte mutogatóba.**

A bevételek mikénti felosztása tekintetében nem tudjuk, minő megállapodás jött létre a nagy mester és impreszáriója között, de ehhez a laikus világnak különben sincs semmi köze. Sokkal érdekesebb ennél megtudni, hogy mi volt Ábrányi ur antiszemitikus esetjének a rugója, mikor a szegény Solymosi Eszter álképét a vászonra pamacsolta? Hát az volt, hogy egyszer roppantul megharagudott egy fővárosi fiskálisra, a ki véletlenül zsidó volt. Történt vala pedig, hogy ez a fiskális lent járt Nyiregyházán foglalást eszközölni Ábrányi ur lakásán. De mivel hogy a butor és egyéb ingóságok az adósságra távol sem nyújtottak fedezetet, Ábrányi ur a fiskalist atelierjébe (!) vezette, hol a ráadás mázolatok egész tömege függött a falon. — „Mind a saját műveim; mondá kérkedve, ez már csak többet ér az adósságnál?“ A végrehajtó erre szakértői tekintetet vetvén a ráadásba foglalt ákum-bákumokra, kételkedve kérdé a fiskalistól: „Hát felírjuk a festményeket, tekintetes ur?“ — „Nem, felelé az ügyvéd, hanem csak a ráadásokat. . .“

— **A zsidókérdés Magyarországon** czim alatt röpirat jelent meg „egy szabadelvű“ tollából. A röpirat azt bizonyítja, hogy a művelt zsidóknak áttérése valamelyik protestáns vallásra erkölcsileg igazolt és nagy politikai érdekek által sürgetett eljárás. „A magyar társadalom politikai érdekei — egymond — sürgetik a művelt zsidók áttérését valamely népszerűbb vallásra, mert a közvélemény nem lel akkor kifogást e felekezeten; tagjai homogén elemévé válnak a társadalomnak és az életerők, melyek a surlódásban, a meddő tépelődésben, a munkától elvonó izgatottságban elvesztek volna, megmentetnek a köznek javára.“ Mindezeket a bölcseségeket a „szabadelvű“ szerző csak 20 krajczárért árulja. Nem is drága, ha tekintetbe vesszük, hogy a röpirat meglehetősen terjedelmes és hozzá még jó erős papírra van írva s így sajtta karónak igen alkalmas.

— **A Verhovay-Kenedi-ügyből** kifolyólag a Függetlenség főmunkatársa, Pokorny Jenő ur is összezsörtölődött a Pesti Hírlap szerkesztőjével, Dr. Kenedi Géza urral. A dolog így történt. A Verhovay-Kenedi-ügynek e lapokban is megjelent nyilatkozatokból ismeretes módon való elintézése után Kenedi a Függetlenség egy dolgozótársa táradta meg. Kenedi a támadó közlemény íróját, Pokorny Jenőt, a Függetlenség főmunkatársát, kihivta. Pokorny a lovagias elégtételadást megtagadta, arra való hivatkozással, hogy Kenedinek elinté-

zetlen ügye van Verhovayval, „kiállni“ azonban késznek nyilatkozott, úgy azonban, hogy Kenedire vonatkozó sértő megjegyzéseit a „kiállítás“ után is fentartja. Kenedi segédei erre becsületbiróság alakítását javasolták. Pokorny ezt sem fogadva el, Kenedi felment a Függetlenség szerkesztőségébe s ott Pokorny megbotozta. Pokorny a Hírlapírók Egyesületéhez fordult, mely e hó 14-én a következő határozatot hozta:

Jegyzőkönyvi kivonat a hírlapírói egyesület igazgatóválasztmányának 1882. nov. hó 14-én tartott üléséből.

1. Elnök hivatalból előterjeszti dr. Kenedi Géza urnak, a Pesti Hírlap szerkesztőjének, az egyesület tagjának, Verhovay Gyula urral, a Függetlenség szerkesztőjével a mult napokban lapjaikban nyilvánosan folytatott polemájának és párbajügyének esetét megítélés végett.

Az igazgatóválasztmány az alapszabályok 15. és 18. §-ai értelmében egyhangulag hozott határozattal kimondja, hogy a Pesti Hírlapnak ez esetben, valamint a Függetlenségnek általában a hírlapírói és a köztisztességet sértő magatartását mélyen sajnálja és a hírlapírodalomban a botrányok hajlaszását s a személyes becsületnek minden gondatlan megbántását a leghatározottabban kárhoztatja. Dr. Kenedi Géza urnak Verhovay Gyula ur elleni személyes fellépését annyiban is helyteleníti, mert az alapszabályok 25. §-a szerint hírlapi sértésért tartozott volna előbb az egyesület igazgató választmányához fordulni elégtételért.

2. Tárgyalta az igazgató választmány Pokorny Jenő urnak, a Függetlenség munkatársának, dr. Kenedi Géza ur, a Pesti Hírlap szerkesztője ellen az egyesülethez intézett panasz-levelét azon eset miatt, hogy dr. Kenedi Géza ur őt a Függetlenség szerkesztőségében tetteg bántalmazta. Kérélmé az: „mondja ki az egyesület, hogy dr. Kenedi Géza eljárását rosszálja, s azt a becsülettel és lovagiasággal összeférőnek az adott viszonyok között nem tartja.“ Az igazgató választmány, ámbár a dr. Kenedi Géza ur által követett eljárást nem helyeselheti, Pokorny Jenő ur panaszát, tekintettel a tudomására, jutott körülményekre, egyhangu határozattal elutasítja. Urváry Lajos s. k. elnök, Hindy Arpad s. k. jegyző, Beksics Gusztáv s. k. Dolinay Gyula s. k., B. Kaas Ivor s. k. Molnár Antal s. k. Törs Kálmán s. k. Vizi Imre s. k.

— **Az őszi kiállítás második sorozatát** mar javában rendezik a műcsarnokban, melynek termei e hó 20-án nyitnak meg újra. Több mint száznyolczvan új keppel irisszítik föl a tárlatot. Legnagyobb érdeket fognak kölesönözni a gyűjteménynek a több rendbeli pályaművek. A hatezer frankos Munkácsy-dijra többnyire fiatal művészek pályáznak nagyobb szabásu kompozíciókkal. Maga a társulat kétszáz darab negy forintos aranyat tűzött ki a kiállítás legjobb művere. Egyházi képekre három díj van: ötszáz, háromszáz és kétszáz forinttal; a Ráth-díjat (száz arany) az idén tájképnek adják ki s végül az Ipolyi Arnold által kitűzött ötszáz forintos díjra történelmi kompozíciók pályáznak. A külföldi művészek közül Destez, Curzon, Verhaert s mások előnyösen lesznek képviselve, Marsili Emil jeles olasz szobrász pedig két plasztikai művet küldi.

— **Magyar kereskedelmi szótár.** A tudományos akadémiának a műszavak gyűjtésére vonatkozó atiratat a napokban tárgyalta a kereskedelmi csarnok nemzetgazdasági osztálya. Határozatot hoztak, hogy országos gyűjtést kezdenek meg s az illető bizottság felhívást és magyarázó ívet bocsát ki az összes kereskedelmi testületek-, pénzintezetek-és ismertebb kereskedőkhöz. A hegyült anyagot a bizottság időről-időre az akadémia szótár-bizottságának fogja atszolgáltatni.

— **Egyleti ügyek.** A dél-magyarországi múzeum-egylet tagjai oly gyorsan szaporodnak, hogy a délvidék magyar kulturális és tudományos törekvéseinek e mind monumentálisabbá váló intézete már nincs kitéve a jövő bizonytalan eshetőségeinek. Országos Zsigmond főispán lelkesítő fölhívására eddig mintegy 15 nagybirtokos lépett be — egyenkint 200 frtnyi alapítvánnyal — az egylet alapító tagjai közé. Az egyletnek korábbi gyűjtésekből már körülbelül 12.000 frtnyi alaptőkéje van, s kilátás van rá, hogy e tőke meg fog háromszorosodni az alapító és rendes tagok tagdíjilletményeivel. — **Az V. kerületi jótékony egylet,** mely szegény iskolás gyermekeknek ruházását tüzte ki céljául, e hó 19-én, d. e. 11 $\frac{1}{2}$ órakor a Tigris szálloda nagy termében (az V. ker. polgári kör helyiségeiben) tartja első közgyűlését, melynek napirendjét az alapszabályok megvitatása és két ideiglenes bizottságnak kiküldetése fogja képezni. Ez alkalommal azon ivtartók, kik aláírási iverket még be nem küldték, felkéretnek, hogy a gyűjtött összeggel együtt rendeltetésök helyére visszajuttassák. — **Felolvasások.** Az országos iparegyesület, a fővárosi iparosok köre és a népnevelők köre által több éven át közösen rendezett ismeretterjesztő nyilvános felolvasásokat, a jelen téli idény alatt is meg fogják tartani. Az első felolvasást Pulszky Ferencz tartja csütörtökön, november 23-án „Az olaszországi viszonyokról“. Ezt követi november 30-án Hoitsy Pál „A magyar csillagról“. December hóra dr. Gaál Jenő, György Aladár és Ráth Károly felolvasásai vannak kitűzve. A felolvasások lehetőleg minden csütörtökön tartatnak este fél 8 órakor az iparoskör helyiségében.

± **Hirdetmény.** Van szerencsénk a t. cz. közönséget értesíteni, hogy a Budapest-pécsi vasút f. é. november 16. napjával a közforgalomnak átadatik, mely naptól kezdve a rendes személyszállító vonatok a már közzétett meneterv szerint fognak közlekedni.

Budapest, 1882. november 13.

Az üzletigazgatóság.

Szerkesztői üzenetek.

T. Adolf, B.-Csaba. Ne féljen! A rágalom ellen két fegyverem van: az ököl és a megvetés.

Sch. B. urnak. Győr. A „kóstoló” jó volt, de a jó ist árt ha kelleténél több.

H. I. Ab.-Szántó. Olyan kérdést pendített, mit e rovat alatt a térszűke miatt nem lehet kifejtteni. Alkalmilag többet.

Sch. M. Munkács. Cikkét fölhasználjuk.

F. J—m. Miskolcz. Az illusztrált posta-utalványt megkaptuk és eltéptük. Sokkal nagyobb szolgálatot tenne, ha cikkekkel szerencsétlenné meg bennünket.

Hj. Dr. H. J. urnak. Budapest. Cikkét nagy élvezettel olvastuk. Kár hogy más lapban jelent meg. Mily pompásan illett volna e lap keretébe. Vigaszunk, hogy egy férfiú, ki egyszer ilyent produkált, többször is tud remekelni.

Azoknak az anonyim hősöknek, kik lapunk fenállása óta naponta fényvető leveleket küldenek a szerkesztőnek, egyszer mindenkorra kijelentjük, hogy e lapok szerkesztőjét nem fogják készületlenül találni. Mindennel el van látva, hogy a gazokat emberségre tanítsa . . .

Sok más levélre e héten térszűke miatt nem válaszolhatunk.

H I R D E T É S E K.

FÜREDI (FÜHRER) IGNÁC

(Lakik: Budapesten, Kerepesi bazárban).

Tankönyvei.

Uj magyartalanságok, betűrendben (kapható a szerzőnél és minden könyvárúsnál). Ára füzve:	40 kr.
Rendsz. Magyar Nyelvtan (felső nép-, polgári és középiskolai használatra. A szerzőnél is kapható).	50 "
Nyelvtani példatár, 3 kötetke (Szerzőtárs: Schön I. a Franklin-T. kiad.)	15—20 "
Számítási példatár, 5 kötetke 3. kiad. (Tetteynél)	20—24 "
* Hazai s általános földrajz, 10. kiadás (Grillnél)	30 "
Népiskolai Földrajz (kisebb, Rautman-nál)	20 "
* A magyarok története, 14. kiadás, kötve (Aigner)	30 "
A természetrajz elemei, 6. kiadás, kötve (Kókai)	20 "
* Világtörténet, jellemképekben (Laufer)	60 "
Kisebb Világtörténet, (Aigner kiadása)	40 "
Praktische Lehrmethode d. Ungar. Sprache (Laufer)	36 "
* Első okt. a Francia nyelvben, kiejt., kötve (Laufer)	30 "
Mózes I. könyve, pályanyertes fordítás (kapható Zilahinál). Kötve	40 "
„Emil, vagy a Nevelésről.” Irta Roseau J. J. Franciaából ford. Führer Ignác (Franklin-T.)	2 frt 40 "

➡ Nagyobb megrendelések **rabatt**-ban részesülnek. ➡

A *-gal megjelölt könyvek **német nyelven** is kaphatók.

Szépen készült, tartós

CSISZOLT FACSAPOK,

dugóval vagy anélkül, szabad. réz vagy érczesattal olcsón kaphatók

DLABAČ W.-nél PRIBYSLAUBAN
(Csehország).

Mintaküldemények utánvét mellett eszközöltetnek.

Főképviselet Magyarországon:

Fehér Mórnaál

Budapest, VII., Rombach-utca 3.

Valódi

OROSZ KARAVAN-TÉA

eredeti, ólomozott csomagokban.

Orosz Allasch, Jamaicai Rum,

Franczia pezsgók,

Bordeauxi borok.

Belföldi asztali- és esemege borok

a legjelesebb termelők pinczéiből kaphatók valódiságérti kezesség mellett

DETSINYI és RONAI

borkereskedőknél

Budapesten, Dorottya-utca 14.

Valódi orosz thea

Popoff testvérektől Moszkvában.

Thea-ültetvények tulajdonosai Chinában,

az orosz császár Ő felsége udvari szállítója.

Főügynökség:

FROMM J.-nél TROPPOUBAN.

Kapható: Magyarországon az ügynöknél

Fehér Mórnaál,

VII. Rombach-utca 3. sz.

az eredeti, ólom pecséttel ellátott csomagokban egy a theának orosz módra való elkészítési utasítás van mellékelve.